

Aan : **Minister Wiersma en Staatssecretaris Rummenie**

Van : **Stichting Wij(s) met wolven**

Datum : **13 september 2024**

Geachte mevrouw Wiersma, geachte heer Rummenie,

Ongetwijfeld heeft u met het dossier "Wolf" in uw portefeuille de afgelopen zomermaanden de berichten over incidenten met wolven in de provincies Utrecht en Gelderland gevolgd. U heeft daarbij kennis kunnen nemen van onder andere een incident met een amazone die met haar paard op hol is geslagen doordat ze door een wolf werd achtervolgd, een aanval van een wolf op een aangelijnde hond, een kleuter die door een wolf is aangevallen en gebeten op Landgoed Den Treek-Henschoten, een peuter die omver geduwd is door een wolf in Austerlitz, een hond die door een wolf is gebeten in Nunspeet en een hond in Harderwijk die door een wolf is gepakt en later is overleden aan de verwondingen die hij bij de aanval had opgelopen.

Wij vinden dit afschuwelijke gebeurtenissen en we hebben enorm te doen met alle betrokkenen.

Wat ons ten aanzien van de situatie rondom de in Nederland aanwezige wolven enorm verontrust is dat het aantal ernstige incidenten snel toeneemt en dat naar onze mening de informatievoorziening voor inwoners en bezoekers van natuurgebieden ernstig in gebreke is gebleven. Waar voorheen door media, de Zoogdierenvereniging, natuurorganisaties en BIJ12 voortdurend gecommuniceerd werd over wolven die zich in nieuwe gebieden in Nederland vestigden en voortplantten, is er bijvoorbeeld ten aanzien van de roedel op het landgoed Den Treek-Henschoten slechts wat communicatie geweest over een solitaire wolf die zich daar mogelijk zou kunnen vestigen. Dit, terwijl al geruime tijd duidelijk was dat er meerdere wolven verblijven, die ook nog eens welpen blijken te hebben. Sterker nog, toen een hobbyfotograaf op haar Facebookpagina foto's plaatste van wolvenwelpen bij Landgoed Den Treek-Henschoten, werd haar door de provincie Utrecht dringend verzocht dat bericht te verwijderen. De link naar het bericht in de media vindt u onderaan deze brief bij bijlage 5.

Wat ons nog méér verontrust is dat er een logboek aanwezig is bij het Landgoed Den Treek-Henschoten met diverse zorgwekkende confrontaties, waaronder twee bijtincidenten met honden, waarin ook mailwisselingen met de provincie Utrecht daarover zijn opgenomen. Wij vinden het zeer opmerkelijk dat hier niet op geacteerd is door de provincie met adequate waarschuwingen richting omwonenden en bezoekers.

Vele inwoners hebben de afgelopen jaren hun zorgen geuit over de toenemende mate waarin wolven zich in de buurt van mensen begeven en zo steeds meer hun schuwheid verliezen. Ook hebben veel dierenbezitters die door de intensieve omgang met hun eigen dieren kennis en ervaring hebben van diergedrag voorspeld dat er binnen afzienbare tijd incidenten met honden en kinderen zouden gaan plaatsvinden. Dit soort waarschuwingen zijn echter door de experts van de Zoogdierverseniging en

door diverse natuurorganisaties via hun eigen communicatiekanalen en via de media stelselmatig gebagatelliseerd. Hierbij werd soms zelfs geringschattend de term “Roodkapje-syndroom” gebruikt, om zo de bestaande zorgen naar het rijk der fabelen te verwijzen.

Diezelfde experts en natuurorganisaties hebben ook adviezen gegeven wat iemand zou moeten doen bij een ontmoeting met één of meerdere wolven. Deze adviezen hebben vooral de strekking dat een wolf ongevaarlijk en schuw is, dat je je hond aan de lijn moet houden, langzaam weg moet lopen of rustig af moet wachten totdat de wolf weg gaat. Kinderen moeten voortaan in groepjes de natuur in en onder begeleiding van volwassenen. En verder moeten we vooral niet vergeten te genieten van deze bijzondere ontmoeting.

Wat ons de afgelopen maanden enorm geraakt heeft, is dat door de slachtoffers van de incidenten deze adviezen goed opgevolgd zijn. De verdwenen hond in Den Treek was aangelijnd, het meisje dat gebeten werd was met dertig andere kinderen en een aantal volwassen begeleiders van de BSO op de heide. Zo zien we dat door het bagatelliseren en het geven van vage adviezen die niet in verhouding staan tot de werkelijke risico's, mensen onwetend zijn ten aanzien van wat de gevolgen kunnen zijn van de aanwezigheid van wolven in een gebied.

Wij zien dat vanaf het begin dat er voorlichting en informatievoorziening van voorgenoemde organisaties plaatsvond dit vooral gericht is op het vergroten van het draagvlak voor de wolf in Nederland. Hierdoor is de informatie gekleurd en is achteraf gebleken dat de informatie louter gericht is op de positieve kanten van de wolven in relatie tot de natuur en dat de eigenschappen van de wolf die voor problemen zouden gaan zorgen stelselmatig achtergehouden of ontkend zijn. Een aantal voorbeelden hiervan zijn:

- Alleen zwervende wolven zullen schapen aanvallen. Als wolven eenmaal gevestigd zijn zullen ze zich bij de jacht op wilde dieren houden;
- Wolven springen of klimmen niet over hekken;
- Wolven graven niet onder hekken door;
- Wolven vallen geen koeien aan;
- Wolven vallen geen paarden en pony's aan, ze zijn bang voor de hoeven van de paarden;
- Paarden die in kuddes lopen hebben niets te vrezen van wolven;
- Wolven zullen een aangelijnde hond niet aanvallen;
- Honden zijn geen prooi voor wolven;
- Wolven zijn schuw en zullen zich niet laten zien bij bewoning en mensen.

Al deze beweringen zijn inmiddels door concrete en feitelijk aantoonbare gebeurtenissen in ons land ontkracht. Wij vinden dit zorgelijk. Hoe kunnen inwoners van ons land en toeristen nu nog vertrouwen op de informatie en adviezen van de aangewezen experts van voorgenoemde instanties? En hoe kan de provincie Utrecht nog vertrouwen op de adviezen van deze experts, die zich duidelijk niet baseren op wetenschappelijke feiten, maar blijven steken in hun patroon van ontkennen en bagatelliseren, onder invloed van de opdracht die zij hebben om het draagvlak van de wolf te vergroten?

En hiermee houdt onze zorg niet op. Wij willen ook graag de volgende factoren die aan de orde zijn onder uw aandacht brengen:

- De explosieve toename van het aantal wolvenslachtoffers onder de in Nederland gehouden landbouwhuisdieren;
- Het gegeven dat zowel in Drenthe, als op de Veluwe er sprake is van een significante toename in het aantal aanvallen op landbouwhuisdieren die beschermd werden middels een wolfwerend raster;
- Het feit dat wolven in Nederland steeds minder schuw zijn: het regent meldingen van wolven die zich zeer dicht bij volwassen mensen en kinderen begeven of die volwassen mensen en kinderen (en hun hond) achtervolgen;
- De verwachting dat de wolven hun schuwheid steeds meer zullen verliezen, omdat er steeds meer welpen opgroeien in geurbaniseerd cultuurlandschap, waar contact (en dus gewenning) met mensen onvermijdelijk is;
- De impact die de aanwezigheid van wolven heeft op inwoners van wolvengebieden, zoals chronische stress rondom het beschermen van dieren, emotionele schade en verlies van vrijheden en arbeids- en/of levensvreugde (bijvoorbeeld door noodgedwongen beëindiging van bedrijf of de vrijetijdsbesteding);
- Zorgen om bestaanszekerheid voor ondernemers in wolvengebieden, zoals schapenhouderijen die min of meer gedwongen moeten stoppen doordat de aanwezigheid van wolven niet te combineren is met de bedrijfsvoering of ondernemers in de toeristische sector die inkomstenverlies lijden doordat recreanten zich niet meer prettig voelen om activiteiten te ondernemen in wolvengebied;
- Het dierenwelzijn dat steeds meer in het gedrang komt. Terwijl er na tientallen jaren met positieve ontwikkelingen op dit gebied, zoals o.a. dieren zoveel mogelijk naar buiten in de weide in groepsverband, veilige omheiningen met stroomlint dat breekt bij panieksituaties etc., nu een omgekeerde beweging te zien is doordat dieren steeds meer op stal staan (in de wintermaanden gemiddeld 16 uur per dag!) en dieren (vooral paarden en pony's) serieus risico lopen op fatale verwondingen door wolfwerend raster;
- Steeds meer schapenhouderijen die stoppen, hetgeen een keten aan negatieve gevolgen heeft voor Nederland, onder andere:
 - Natuurbegrazing komt in gevaar, wat ten koste gaat van landschap en biodiversiteit in natuurgebieden: heidevelden zullen eerst vergrassen en daarna volgroeien met bomen;
 - Wisselbegrazing in de veehouderij zal minder plaatsvinden, wat leidt tot verminderde bodemstructuur (de hoeftjes van schapen voorkomen verdichting van de bodem) en een verhoogde noodzaak voor het chemisch ontwormen van dieren (met resistentie tegen de werkzame stof in ontwormingsmiddelen tot gevolg);

- De veiligheid van dijken komt in het gedrang, omdat begrazing door schapen de zodedichtheid van de grasmat op dijken beter garandeert dan machinaal maaien;
- Meer machinaal maaien met allerlei nadelige gevolgen voor milieu en weidevogels;
- De tegenstrijdigheid ten aanzien van het in het verleden ingezette natuurbeleid om te komen tot “natuurlijke liaisons” waardoor wild gemakkelijker kan migreren tussen de verschillende kleine en versnipperde natuurgebieden waar Nederland bekend om staat. Dit beleid stimuleert het “onthekken” van het landschap en de natuurgebieden. Door de komst van de wolf naar Nederland zijn er alleen maar meer hekken in het landschap bij gekomen. Waarbij geconstateerd kan worden dat andere (beschermde) dieren, zoals dassen, reeën en hazen ernstig belemmerd worden in hun vrijheid en regelmatig gewond of dood en verstrikt in een wolfwerende afraftering gevonden worden;
- De toenemende mate van polarisatie in de samenleving ten opzichte van de aanwezigheid van wolven. Voor- en tegenstanders uiten zich steeds explicieter en bedreigingen over en weer komen steeds vaker voor. Ook komt het steeds meer voor dat dierhouders die een aanval van een wolf hebben gehad of mensen die een angstige ervaring met een wolf hebben gehad, door voorstanders van de wolf via sociale media publiekelijk aan de schandpaal worden genageld. Het aantal mensen dat zich hiervoor bij onze stichting meldt stijgt snel. Velen durven er geen melding meer van te maken via de daarvoor bedoelde kanalen, omdat ze bang zijn voor bedreigingen vanuit de groep voorstanders van de wolf;
- Het risico dat mensen het recht in eigen hand gaan nemen ten aanzien van de ervaren overlast groeit. Daarbij moet bijvoorbeeld gedacht worden aan het vergiftigen van wolven of het op een andere manier doden van wolven;
- Het zinloze idee dat naar voren geschoven wordt dat steeds meer natuurgebieden moeten worden afgesloten om als wolvenrustgebied te dienen. Waarbij volledig voorbijgegaan wordt aan het gegeven dat er in Nederland geen ongerepte natuur is die zo maar afgesloten kan worden. Er wonen en werken mensen in die gebieden. Er zijn kinderopvanglocaties en er staan scholen in die gebieden. Wolven bestrijken een territorium van 150-300 km², dus een gebied van 10 km² afsluiten, zoals in de gemeente Leusden werd gedaan heeft geen enkele zin.

Stichting Wij(s) met wolven heeft zich onlangs aangesloten bij een Europese alliantie, bestaande uit: Oostenrijk, Italië, Spanje, Zwitserland, Tsjechië, Beieren, Luxemburg, België en Nederland. Met Frankrijk wordt op dit moment het gesprek over aansluiting gevoerd. Binnen deze alliantie is vastgesteld dat bovenstaande factoren in alle aangesloten landen een rol spelen, al zijn er per land uiteraard wel accentverschuivingen waarneembaar. Tevens is vastgesteld dat Nederland in vergelijking met de andere landen een aantal opmerkelijke kenmerken heeft. Deze zijn:

- Nederland kent geen ongerepte natuurgebieden zonder bewoning en toerisme;
- De natuurgebieden in Nederland zijn in vergelijking met de andere landen erg klein en bovenal versnipperd, er is sprake van een cultuurlandschap vergelijkbaar met de agglomeratie van New York;
- Nederland heeft een zeer hoge bevolkingsdichtheid, te weten 529 inwoners/km² (CBS, oktober 2023). Ter vergelijking: Oostenrijk 106, Zwitserland 212, Italië 196, Duitsland 233, Luxemburg 230;
- Nederland is voor wolven het eindpunt van het vaste land van Europa.

Gezien alle ontwikkelingen rondom de wolven in Nederland hebben wij een dringend verzoek aan u. Wij achten het noodzakelijk dat de inwoners van Nederland voorzien worden van juiste informatie en waarschuwingen ten aanzien van de situatie in de wolveengebieden in Nederland. Daarnaast vinden wij dat er op korte termijn duurzaam en toekomstgericht beleid gemaakt moet worden op basis van wetenschappelijke feiten én praktijkervaringen. En dat vanuit een langetermijnvisie met effectieve regievoering bij incidenten. Wij vinden dat deze informatievoorziening en de beleidsontwikkeling verzorgd zou moeten worden door een onafhankelijke team of kennisplatform, waarin verschillende expertises samenkomen. Dit team moet worden samengesteld met mensen die zeer nadrukkelijk niet beperkt worden door belangenverstremeling vanuit bijvoorbeeld politiek oogpunt, onderzoeksredenen of commerciële belangen.

Stichting Wij(s) met wolven zou graag een bijdrage willen leveren aan de totstandkoming van een dergelijk team. Wij hebben inmiddels een zeer breed netwerk van diverse experts en adviseurs, zoals diergedragsdeskundigen, biologen, ecologen, pedagogisch-didactische expertise, sociologen, psychologen, dierenartsen, ervaringsdeskundigen, expert healthy ageing en adviseurs met politieke sensitiviteit. Door onze deelname aan de internationale alliantie hebben wij ook toegang tot buitenlandse expertise en praktijkervaringen. Daarnaast vertegenwoordigen wij belanghebbenden. Wij worden regelmatig in vertrouwen genomen door mensen die hun verhaal kwijt willen, maar dit niet zelf in de openbaarheid durven of willen brengen. Zodoende hebben wij veel informatie van incidenten die elders (nog) niet bekend zijn. Wij denken dat wij vanuit ons netwerk en onze kennis en ervaring een significante bijdrage zouden kunnen leveren aan het vormen van een onafhankelijk team dat in dit stadium van de situatie in Nederland een hard nodig is. Wij willen u dan ook vragen om hierover met ons in gesprek te gaan, zodat wij eventueel geschikte kandidaten aan kunnen dragen. Om u volledig te informeren, hebben wij nog wat bijlagen bij deze brief gevoegd. Het betreft een aantal stukken die we afgelopen voorjaar met minister van der Wal gedeeld hebben. Uiteraard zijn wij te allen tijde bereid om nadere vragen te beantwoorden. Wij zien uw reactie dan ook met belangstelling tegemoet!

Met vriendelijke groet namens het bestuur,

Annet Muller-ter Veen

Adviseur Stichting Wij(s) met wolven

Bijlages:

1. Ondertekende Deklaration von Aussee, april 2024 (origineel in Duits)
2. Verklaring van Aussee (Nederlandse vertaling)
3. Essay Wij(s) met wolven, september 2022
4. Essay (Over)leven met wolven, februari 2024
5. <https://www.rtvutrecht.nl/nieuws/3767583/provincie-wilde-fotos-van-wolf-met-welp-offline-heel-goed-in-belang-van-wolf-en-mens>
6. Visie en advies aan Minister van der Wal